

Asia: VN/34876/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

FiComin lausunto rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen täydentämisestä

FiCom kiittää sisäministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen täydentämisestä. FiComin jäsenyritykset vastaavat merkittävästä osasta Suomen viestintäverkko- ja viestintäpalvelutarjontaa. Lausunto keskittyy esityksen vaikutuksiin teleyritysten, viestinnän välittäjien sekä soveltuvin osin tietoyhteiskunnan palveluntarjoajien operatiiviseen kuormaan, teknisiin toteutuksiin, kyberturvallisuuteen, käyttövarmuuteen ja kustannuksiin.

FiComin keskeiset viestit

- Yrityksiin kohdistuvien velvoitteiden on oltava täsmällisiä, tarkkarajaisia, toteuttamiskelpoisia ja oikeasuhtaisia. Viranomaiselle kuuluvaa harkintaa ei saa siirtää yrityksille.
- Uhkaperusteinen rikostiedustelu edellyttää erityisen täsmällistä sääntelyä. Se ei saa johtaa yleiseen tai kohdentamattomaan tietoliikenteen seurantaan.
- Sijaintitiedon ja yhdistymistietojen hankkimista koskevat toimivaltuudet lisäävät yrityksiin kohdistuvia pyyntöjä. Yritysvaikutukset sekä kyberturvallisuus- ja käyttövarmuusvaikutukset on arvioitava selkeästi.
- Teleyrityksille on korvattava täysimääräisesti kaikki viranomaisten avustamisesta aiheutuvat kustannukset, myös henkilötyö ja tietoturva- sekä käyttövarmuustoimet.

FiCom pitää vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa tärkeänä ja esityksen tavoitetta ymmärrettävänä. Uhkaperusteinen rikostiedustelu merkitsee kuitenkin olennaista muutosta, koska toimivaltuuksia voidaan käyttää ilman yksilöityä rikosepäilyä. Siksi luottamuksellisen viestin suojaan ja välitystietoihin puuttuvien toimivaltuuksien tulee olla täsmällisiä, tarkkarajaisia, toteuttamiskelpoisia ja oikeasuhtaisia. Sääntely ei saa johtaa yleiseen, kohdentamattomaan tai kaikenkattavaan tietoliikenteen seurantaan, heikentää vahvaa salausta tai verkkojen tietoturvaa taikka vaarantaa palvelujen käyttövarmuutta.

Yrityksille osoitettavat pyynnöt ja velvoitteet eivät saa jäädä avoimiksi tai tulkinnanvaraisiksi, eikä yrityksille saa siirtyä viranomaiselle kuuluvaa harkintaa toimivaltuuksien kohdentamisesta, laajuudesta tai suhteellisuudesta. FiCom ei ota kantaa perustuslain muuttamista koskevan esityksen valtiosääntöoikeudelliseen arviointiin eikä paikkatiedustelua tai osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevaan sääntelyyn siltä osin kuin niillä ei ole välittömiä vaikutuksia viestintäverkkoihin, viestintäpalveluihin tai viestinnän välittäjien avustamisvelvoitteisiin.

Sijaintitiedon hankkiminen

Esityksessä ehdotetaan poliisilain (872/2011) 5 lukuun ja pakkokeinolain (806/2011) 10 lukuun uutta toimivaltuutta sijaintitiedon hankkimiseksi henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi. Sijaintitiedolla tarkoitettaisiin tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin ja jota kerätään tai käsitellään viestintäverkossa, telepäätelaitteessa tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä.

Teknologianeutraali toimivaltuus voisi kohdistua teleyritykseen, tietoyhteiskunnan palveluntarjoajaan tai muuhun toimijaan, jolla on tarvittava sijaintitieto hallussaan ja saatavilla. Toimenpiteet, menettelyt, vastuut sekä pyyntöjen ja vaatimusten toteutustavat on siksi kuvattava riittävän selkeästi lain tasolla tai vähintään yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pyynnön tulee olla kirjallinen, riittävän yksilöity ja teknisesti toteuttamiskelpoinen. Siitä tulee ilmetä ainakin toimivaltuuden oikeusperusta, päätöksen tehnyt viranomainen, kohde, pyydetty tietoryhmä, ajallinen ja tarvittaessa maantieteellinen raja- ja määräaika. Epäselviä tai teknisesti avoimia pyyntöjä ei tule jättää yritysten ratkaistavaksi.

FiCom pitää perusteltuna esityksen perusteluissa todettua lähtökohtaa, jonka mukaan pyynnön kohteena oleville yrityksille ei synny velvollisuutta luoda uutta kyvykkyyttä, kuten reaaliaikaisen sijainnin seuranta. Koska avustamis- ja korvaussääntelyn soveltuminen uusiin toimivaltuuksiin jää osin avoimeksi ja toimivaltuus on teknologianeutraali, raja- ja määräaika tulee kirjata sääntelyyn yksiselitteisesti. Toimivaltuuden tulee koskea vain tietoja, jotka ovat yrityksen hallussa ja saatavilla osana sen

tavanomaista ja lainmukaista toimintaa. Se ei saa merkitä velvollisuutta kerätä uusia tietoryhmiä, säilyttää tietoja nykyistä pidempään, rakentaa uusia teknisiä kyvykkyyksiä tai viranomaisrajapintoja taikka muuttaa verkkojen tai palvelujen teknistä toteutusta ilman nimenomaista sääntelyä ja täysimääräistä kustannusten korvaamista.

Ehdotetun sijaintitiedon käsitteen suhde sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 18 kohdan sijaintitiedon määritelmään tulee kuvata selkeästi. Rajanvedon suhteessa viestin sisältöön, välitystietoihin ja viestinnän luottamuksellisuuteen tulee säilyä selvänä.

Yhdistymistietojen hankkiminen

Esityksessä ehdotetaan tukiasematietojen hankkimisen korvaamista yhdistymistietojen hankkimisella. Toimivaltuus kattaisi tiedon hankkimisen tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista, telepäätelaitteista tai yksilöivistä tunnisteista. Toimivaltuus laajenisi siten teleyritysten hallussa olevista tiedoista myös tietoyhteiskunnan palveluntarjoajien hallussa oleviin sijainnin ilmaiseviin tietoihin.

FiCom katsoo, ettei muutoksen yritysvaikutuksia ole arvioitu riittävästi. Toimivaltuuden laajeneminen voi lisätä pyyntöjä ja edellyttää uusia teknisiä ja prosessuaalisia toteutuksia. Vaikutukset tulee arvioida teleyritysten ja viestinnän välittäjien sekä soveltuvin osin tietoyhteiskunnan palveluntarjoajien näkökulmasta.

Yhdistymistietopyyntöjen tulee olla täsmällisiä ja teknisesti toteuttamiskelpoisia. Sääntelystä tai perusteluista tulee ilmetä, mihin tietoihin toimivaltuus voi kohdistua, miten pyyntö rajataan ajallisesti ja paikallisesti sekä mikä on teleyritysten, viestinnän välittäjien ja tietoyhteiskunnan palveluntarjoajien rooli. Toimivaltuuden laajentuminen ei saa siirtää yrityksille viranomaiselle kuuluvaa harkintaa pyynnön kohdentamisesta tai laajuudesta.

Jos tietoyhteiskunnan palveluntarjoajille ei ehdoteta viestinnän välittäjiä vastaavaa avustamisvelvollisuutta, tämän tulee ilmetä sääntelystä yksiselitteisesti. Jos niille tai muille pyynnön kohteena oleville toimijoille syntyy tosiasiallisia velvoitteita tai merkittäviä kustannuksia, myös niiden asemasta ja kustannusten korvaamisesta on säädettävä selkeästi.

Telepakkokeinot uhkaperusteisessa rikostiedustelussa

Esitys laajentaisi uhkaperusteisen rikostiedustelun keinovalikoimaa luottamuksellisen viestin suojaan ja kotirauhan suojaan puuttuviin keinoihin, kuten telekuunteluun, televalvontaan, yhdistymistietojen hankkimiseen, tekniseen kuunteluun ja tekniseen laitetarkkailuun. Käyttö edellyttää perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan esityksen (HE 50/2026 vp) hyväksymistä ja voimaantuloa.

FiCom pitää perusteltuna, että luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvien keinojen uhkaperusteinen käyttö sidotaan perustuslain muuttamiseen. Teleyrityksiin ja muihin viestinnän välittäjiin kohdistuvien pyyntöjen ja vaatimusten menettelyt, vastuunjako ja toteutustapa tulee kuvata selkeästi. Toimenpiteet on voitava toteuttaa vaarantamatta palvelujen luotettavuutta, kyberturvallisuutta tai muiden käyttäjien oikeuksia.

Yritysvaikutukset ja kustannusten korvaaminen

FiCom pitää yritysvaikutusten arviointia esityksen olennaisena puutteena. Esityksen mukaan sijaintitiedon ja yhdistymistietojen hankkimista koskevat toimivaltuudet lisäävät palveluntarjoajiin kohdistuvia pyyntöjä, ja molempia toimivaltuuksia käytettäisiin arvion mukaan vuositasolla jopa satoja kertoja. Vaikutusten kohdentumista teleyrityksiin ja muihin yrityksiin ei kuitenkaan voida ennakoida tarkasti.

Arvioinnissa tulee huomioida pyyntöjen määrä, järjestelmä- ja prosessimuutokset, tapauskohtainen henkilötyö, päivystys- ja varallaolotarpeet, laadunvarmistus, lokitus, tietoturva-arvioinnit sekä kyberturvallisuus- ja käyttövarmuusvaikutukset.

Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi palveluntarjoajille aiheutuvista kustannuksista, ja teleyrityksille maksettavista korvauksista säädetään poliisilain 5 luvun 62 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvun 64 §:ssä. Uudet sijaintitiedon ja yhdistymistietojen hankkimista koskevat toimivaltuudet jättävät kuitenkin avoimeksi, missä laajuudessa voimassa oleva korvaussäätely soveltuu niiden nojalla teleyrityksiltä hankittaviin tietoihin. Tämä tulee selvittää ja säätää yksiselitteisesti.

FiComin johdonmukainen kanta on, että teleyrityksillä tulee olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen kaikista viranomaisten avustamisesta aiheutuvista kustannuksista, myös henkilöstöstä. Korvauksen tulee kattaa henkilötyö, järjestelmä- ja integraatiomuutokset, ylläpito, päivystys, laadunvarmistus, lokitus, tietoturva-arvioinnit, operatiivinen koordinointi sekä kyberturvallisuus- ja käyttövarmuustoimet, eikä korvaussäätely saa jäädä uusien toimivaltuuksien osalta katvealueelle.

Hälinen Janne
FiCom ry